

naționale (p. 159–170). Lectorul univ. Iulian Tartagă și Ion Olteanu de la Direcția județeană de statistică semnează articolul *Ridicarea nivelului de trai — obiectiv fundamental al politicii Partidului Comunist Român* (p. 171–188), iar Eduard Eisenburger scrie despre *Înfrățirea și unitatea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, permanență a politicii naționale a P.C.R.* (p. 189–208). Volumul se încheie cu comunicarea Cameliei Albu despre *Dezvoltarea științei și culturii în județul Brașov în anii construcției socialiste* (p. 209–223).

Toate lucrările publicate aci utilizează pe larg, în spirit creator și în profunzime, documentele de partid, indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Volumul dobindește un spor de atractivitate prin publicarea unui însemnat număr de fotografii, fotocopii, facsimil, grafice, tablouri statistice.

În ansamblul său cit și în părțile componente, volumul de față, datorat unei lăudabile inițiative a organelor brașovene de partid și de stat din domeniul culturii, reușește într-adevăr să fie, într-o formă atractivă, un călduros și convingător elogiu și omagiu adus luptei eroice a Partidului Comunist Român în fruntea poporului român, dintr-o întreagă epocă istorică, până la înălțimile civilizației socialiste din zilele noastre.

Alexandru PORȚEANU

BIBLIOGRAFIA ISTORICĂ A ROMÂNIEI I 1944 — 1969

Bibliografie selectivă Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1970, XXXII, 386 p.

Un sfert de veac de activitate științifică, concretizată în diferite publicații — de la simple comunicări și până la cuprinzătoare sinteze — însumând mii de titluri, face posibilă și necesară o retrospectivă a tot ce a realizat cercetarea istorică românească în această perioadă.

Necesitatea unei asemenea retrospectivă se naște din însăși dialectica cercetării istorice. Pentru a progresa, istoricul nu se poate dispensa de nimic din ceea ce s-a realizat până la el. Drumul către adevărul istoric nu poate fi parcurs decât prin asimilarea a tot ce au creat înaintașii, chiar dacă unii dintre ei, prin concluziile la care au ajuns, s-au depărtat de acest adevăr.

De aici și importanța unei lucrări care își asumă sarcina să prezinte ce a dobândit istoriografia românească după 25 de ani de fecundă activitate. Dificultatea unei asemenea întreprinderi este evidentă, atît prin aspectul cantitativ al problemei — numărul foarte mare de titluri — cît și prin cel calitativ. De aici admirația pentru actul de cutanță al colectivului de cercetători clujeni. Inițiativa se greșează pe o preocupare mai veche a istoricilor din Cluj; ne permitem să amintim în acest sens, spre exemplu, lucrările lui Ioachim Crăciun, *Bibliografia istorică a României*, 1926–1939 și 1947, în „International Bibliography of Historical Sciences” Washington-Paris (1926–1939 and 1947), și *Publicațiunile Institutului de istorie națională din Cluj-Sibiu și colaboratorii lor de la 1920–1945. Cu o bibliografie a publicațiilor* în „Anuarul Institutului de istorie națională”, 1945, ca și lucrarea mai recentă a lui I. Crăciun, I. Domșa, Gh. Hristodol, L. Hordaky: „*Bibliografia istorică a României pentru anii 1959–1960*”, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj”, 1962, 5, p. 291–423.

În acest sfert de veac, istoriografia românească a realizat succese importante. Ele au fost posibile

prin munca a numeroși cercetători, care au pus la baza muncii lor metoda cea mai avansată despre societate, materialismul istoric, cit și din prelucrarea a tot ce a dat mai bun gîndirea istorică românească.

Titlul lucrării de care ne ocupăm „Bibliografia istorică a României” ar presupune — după părerea noastră — o prezentare exhaustivă a tot ce s-a scris, în acești 25 de ani, dar subtitlul ne avertizează că avem în față o „bibliografie selectivă”.

Fiind gata să primim această realitate, credem că ar fi fost necesar ca autorii să fi prezentat criteriile după care au fost selectate lucrările, cu atît mai mult cu cît lipsesc lucrări care reprezintă momente importante ale evoluției istoriografiei noastre.

„Bibliografia” beneficiază de o interesantă introducere semnată de prof. dr. docent Ștefan Pascu, în care sint punctate principalele obiective ale istoriografiei românești în această perioadă.

Lucrarea are două mari diviziuni: Istoria României și Istoria Universală.

Prima parte, cuprinzînd 7401 de titluri, se împarte la rîndul ei în capitole care tratează despre probleme generale, problemele teoretice ale istoriei, istoriografiei, reeditări, lucrări generale și științe auxiliare, studii de sinteză, probleme speciale ale diferitelor epoci istorice, istorie locală, istoria statului și dreptului, istoria bisericii, a culturii, a științelor, a artei, a presei, a scrisului, a cărții. Al doilea subcapitol cuprinde 301 lucrări despre problemele generale ale istoriei universale vechi, medii, moderne și contemporane. Proporția reflectă atenția precumpănitoare care s-a dat în perioada 1944–1969 istoriei naționale dar exprimă în același timp necesitatea unui efort sporit pentru problemele istoriei universale, în spiritul unei

integrări a fenomenelor istoriei naționale în cadrul mai larg al evoluției generale a omenirii.

La primul capitol, închinat problemelor de istoriografie, semnalăm lipsa lucrării lui Vasile Maciu, Ștefan Pascu și Dan Berindei „*Introduction dans l'histoire roumaine jusqu'en 1918*”, București, Edition de l'Academie de la République Populaire Roumaine, 1964.

În capitolul care se ocupă de viața și activitatea unor istorici români, credem că și-ar fi găsit locul și studiul omagial închinat academicianului Andrei Oțetea de profesorul Mihai Berza (M. Berza, *Istoricul Andrei Oțetea*, în „*Studii*”, Revistă de istorie, 1969, nr. 3).

Publicarea de izvoare a fost o preocupare permanentă a cercetării noastre istorice în ultimii 25 de ani de activitate. Printr-o muncă stăruitoare s-au smuls arhivelor numeroase taine care aruncă lumini interesante asupra unor perioade ale istoriei poporului român. Colecția „*Documente privind Istoria României*” — inserată în bibliografie — este o realizare însemnată. „*Bibliografia*” nu amintește însă volumul de documente și texte social-politice despre războiul din 1877, publicat în 1967, volum în care sînt cuprinse o serie de documente inedite. O altă omisiune importantă este colecția de documente privitoare la mișcarea muncitorească, editată de Institutul de Studii Istorice și Social Politice de pe lângă C.C. al P.C.R. din care pr. mul volum „*Documente privind istoria mișcării muncitorești și democratice 1916—1921*” este apărut în 1967.

Pentru perioada domniei lui Mihai Viteazul a fost omis amplul studiu al lui Ion I. Nistor, *Domnia lui Mihai Viteazul în Transilvania, 1 noiembrie 1599—16 august 1601*, în „*Analele Academiei Române*” 1945—1946, Seria III-a, tom. XXVIII, p. 447—542.

Printru lucrările generale ale istoriei moderne și contemporane ne-am fi așteptat să găsim lucrările lui Lucrețiu Pătrășcanu, „*Probleme fundamentale ale României*”, Socec, București, 1944 și „*Un veac de frământări sociale, 1821—1907*”, Socec, București, 1945, lucrări de bază ale istoriografiei marxiste românești.

Autorii nu amintesc, la capitolul de istorie modernă, lucrarea lui C. Căzânișteanu, Dan Berindei, Marin Florescu și Vasile Niculaie, „*Revoluția română din 1848*”, Editura Politică, București 1969, singura monografie a istoriografiei marxiste, închinată acestui crucial eveniment.

Pentru perioada 1849—1859, semnalăm absența studiului „*Domn ales de țară și din sinul ei*” al muzeografei ieșene Georgeta Crăciun, care aduce o serie de informații interesante, inedite (*Revista muzeelor*, 1969, nr. 6). Ar fi meritat a fi amintită și lucrarea lui Gabriel Barbu, „*Carol Davilla și timpul său*”, București, Editura Științifică, 1958, aceasta fiind unica monografie despre Carol Davilla.

Capitolul de „*Istorie locală*” e departe de a cuprinde lucrări reprezentative despre diferite orașe sau regiuni istorice ale țării. Credem că în acest domeniu trebuie amintită contribuția deosebită adusă în acești 25 de ani de cercetătorii din muzee.

Bibliografia nu a inserat aici studiile cuprinse în publicația muzeului județean Prahova „*Studii și materiale privitoare la județul Prahova*” apărută în 1968, care conține numeroase materiale interesante.

Tot la acest capitol este omisă lucrarea lui A. Kărețki, Leon Eșanu și Georgeta Tudoran „*Mărturiile ale luptei revoluționare*” (Locuri și case legate de activitatea comuniștilor, Iași, 1969) ce se bazează pe un bogat material inedit.

Un capitol interesant este și cel închinat istoriei statului și dreptului. Printre studiile selectate și-ar fi găsit loc și cel al prestigioșului jurist Andrei Rădulescu „*Influența franceză asupra dreptului român pînă la 1864*”, apărută în „*Analele Academiei Române*, seria III, tom. XXVII, 1944—1945.

În capitolul privind muzeele, remarcăm omiterea lucrărilor ce se ocupă de istoriografia muzeografiei românești. Dintre acestea, subliniem ca aducînd o contribuție deosebită studiile semnate de Ioana Cristache Panait și Panait I. Panait, „*Începuturile muzeografiei la București*”, în „*Revista muzeelor*” 1965, nr. 1; Vasile Netea, „*Inițiativa și realizări muzeografice românești în Transilvania pînă la 1918*”, în „*Revista muzeelor*” nr. 1, 1965; Victoria Popovici, „*Primele muzee școlare*”, în „*Revista muzeelor*”, 1969, nr. 4; Vladimir Dumitrescu, „*Cel mai vechi muzeu din capitală „Muzeul Național de Antichități*”, în „*Revista muzeelor*”, 1964, nr. 3.

În ceea ce privește capitolul privitor la monumente istorice, semnalăm în primul rînd lipsa studiilor cuprinse în volumele editate de Direcția Monumentelor Istorice: „*Monumente Istorice, Studii și lucrări de restaurare*”, Vol. I—1963, vol. II—1965; vol. III, 1969. Am semnalat de asemenea lipsa lucrării „*Mănăstirea Cotroceni*” de Gh. Cantacuzino, apărută în Editura Meridiane în 1969, sau studiul Eugeniei Greceanu și Ioanei Cristache Panait, „*Bisericile românești din raionul Alba Iulia*”, în „*Mitropolia Ardealului*”, 1966, 4—6 și 11—12.

În capitolul special despre „*Biblioteci*” lipsește un interesant studiu al lui Ion I. Nistor, „*Dezvoltarea bibliotecilor noastre publice*”, în „*Analele Academiei Române*”, Memoriile secției istorice, seria 14, tom. XXIX, 1947.

În cadrul lucrărilor inserate în capitolul „*Istoria Științei*” lipsesc o serie de lucrări valoroase ce se ocupă de istoria asistenței medicale la noi. Amintim de exemplu „*Les premiers hôpitaux de Bucarest*”, comunicare prezentată de Gabriela Barbu și Dan Berindei la Congresul internațional de Istorie a medicinei de la Montpellier din 1958 (publicată în același an la București) ca și lucrarea lui G. Barbu: „*Din istoria relațiilor medicale româno-ruse și româno-sovietice*”, București, 1963.

În capitolul privind istoria artei nu au fost inserate studiile cuprinse în volumul „*Omagiu lui George Oprescu cu prilejul vârstei de 80 de ani*”, București, Editura Academiei R.S.R., 1961. În același capitol ar fi meritat a fi menționată lucrarea lui Andrei Pănoiu „*Pictura votivă din nordul Olteniei*”, Editura Meridiane, București, 1968, valoroasă prin abundența materialului documentar, în cea mai mare parte inedit.

Ne întrebăm de ce lipsesc unele din lucrările lui Ion Frunzeti, cum ar fi „Mișu Popp”, București, Editura de Stat pentru literatură și artă, 1958 și „Pictori bănățeni din secolul al XIX-lea”, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1963; cu atât mai mult cu cât lucrările respective oferă un plus de informații în acest domeniu.

„Bibliografia istorică a României” nu a găsit necesar să amintească nici una din lucrările lui Sorin Ulea, unul din cercetătorii de frunte ai artei feudale românești.

Rămânând în domeniul istoriei artei, sintem nevoiți să arătăm că autorii „Bibliografiei” nu au studiat colecția „Analecta”, din anii 1945–1947, publicație a fostului Institut de Istoria Artei. Printre colaboratorii acestei reviste s-au numărat, printre alții, Theodora Voinescu, Mircea Popescu, Corina Nicolescu, Eleonora Costescu.

O altă lacună este și omisiunea studiului „O breaslă a xilografilor în Transilvania” publicat de Ioana Cristache Panait în „Revista muzeelor”, nr. 4/1967, care prin ineditul său aruncă lumii interesante asupra unui domeniu mai puțin cunoscut al artei noastre populare.

La capitolul „Istoria tiparului și a cărții”, semnalăm lipsa unor studii prețioase pentru cercetătorii istoriei culturii: Daniela Barbu, *Contribuții la bibliografia românească veche*, în „Studii teologice” IX, 1957, nr. 9–10, sau interesantul studiu a lui G. F. Tepelea, „O ediție necunoscută a Alexandriei”, în „Limba Română”, XIII, nr. 6, 1964.

În capitolul „Istoria Prescii” ne mulțumim să amintim valorosul studiu al lui Marin Bucur — neînsurat în „Bibliografie”, „Ziarele din constelația „Românului” (1864–1866). „Convențiunea”, „Libertatea”, „Constituțiunea”, „Conștiința Națională”, „Cugetarea”, „Actualitatea”, „Sentinela română” în „Studii de istorie și teorie literară”, Ed. Academiei, București, 1968.

Prin această operație de selectare, „Bibliografia Istorică a României” oferă o imagine trunchiată a istoriografiei românești postbelice.

De asemenea sistematizarea, în unele cazuri, a fost făcută după criteriul arbitrar. Astfel unele

lucrări ce abordează diverse probleme de monumente istorice le întinlim sau în capitolul de „Istoria Artei” fie în cel de „Istorie locală” sau de „Istoria bisericii”. Și mai greu de depistat sînt unele lucrări privind diverse aspecte de istorie locală, unele din acestea fiind inserate la perioada istorică respectivă, altele în capitolul special de istorie locală.

Aceasta îngreunează cercetarea „Bibliografiei”, nu permite o rapidă informare asupra lucrărilor dintr-un anumit domeniu. Mai mult decît atît, există pericolul unei informări incomplete.

Autorii bibliografiei au o concepție ciudată asupra noțiunii de lucrare generală. În cadrul lucrărilor generale sînt trecute o serie de studii care au o sferă precis limitată. Astfel lucrarea lui Alexandru Anghel, „Exploatarea miinii de lucru pe domeniile Croaanei din Segarcea — regiunea Craiova” este trecută ca lucrare generală privind istoria modernă și contemporană; la fel articolul lui N. Todericiu și P. Munteanu, „Din eforturile pentru organizarea muncitorilor băieși: „Uniunea muncitorilor din Industria Mineră din România”.

Creдем că ar fi fost necesară cuprinderea în „Bibliografia” a două capitole speciale: Istoria militară și Istoria relațiilor externe ale poporului român.

Apariția lucrării, în afara tuturor lipsurilor sale marchează interesul ce există pentru istoriografie, intenția de a oferi cercetătorului istoric un util instrument de lucru. Această preocupare ni se pare cu atît mai evidentă, cu cît ținem seama de faptul că lucrarea de față apare la numai cîteva luni de la editarea unei alte lucrări de bibliografie istorică, cea a lui Robert Deutsch „Istorie și Știința Istorică din România, 1944–1969”, Editura Științifică, București, 1970.

În așteptarea unei lucrări exhaustive de bibliografie, care să lase fiecărui cercetător dreptul de selectare a lucrărilor, apreciem apariția „Bibliografiei istorice a României” ca un eveniment editorial și ca un punct de plecare pentru viitoare cercetări.

LIVIU ROTMAN

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ LA MUZEUL DE ARHEOLOGIE DIN CONSTANȚA

În peisajul cultural al țării, unitățile muzeale, indiferent de specificul lor, au avut dintotdeauna un rol bine definit. Dacă în ultimii ani, însă, prezența lor în viața științifică a devenit din ce în ce marcată, faptul se datorează, fără nici o îndoială, schimbării importante efectuate în judecata lor de valoare; potrivit noii orientări, muzeele au început să se transforme, din ce în ce mai evident, din simple depozitare ale valorilor istorice sau de artă în autentice centre de cercetare științifică.

Semnificativă — și în acest sens, de subliniat — ni se pare a fi activitatea științifică a Muzeului arheologic din Constanța, muzeu investit, încă de la înființare, cu importanță și mereu sporite responsabilități. Lapidar vorbind, activitatea sa cuprinde două importante aspecte: primul e dat

de cercetarea științifică propriu-zisă, de acțiunile de introspectare a solului, de săpăturile și sondajele arheologice; al doilea urmărește valorificarea acestei activități, prin studii, comunicări și note.

În ceea ce privește primul aspect, acela al cercetării propriu-zise, Muzeul de arheologie Constanța a cuprins, atît în planurile de perspectivă, cit și în cele anuale, mobilurile exacte ale săpăturilor arheologice, cum și punctele menite a fi cercetate.

Ca și în anul trecut, unele dintre săpăturile arheologice din acest sezon au fost realizate în colaborare cu Institutul de Arheologie al Academiei de Științe Sociale și Politice; altele au necesitat numai eforturile proprii ale muzeului. Specialiștii constanțeni au participat anul acesta la cele două șantiere mari ale Dobrogei: Adamchisi-cetate și